
ПРИВРЕДНИ КРИМИНАЛ

др Јован ЂИРИЋ
Институт за упоредно право, Београд

СТРАНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ – „НОВАЦ НЕ СМРДИ“

Резиме

У овом раду аутор се позива на једну изреку која је настала у сјајном Риму, а која каже да „новац не смрди“. Та изрека је актуелна и данас, чак би се могло рећи да је данас актуелнија него икада, нарочито имајући у виду тренутну светску економску кризу и недоследан парадокс, због чега је свака странана инвестиција врло добродошла, па без обзира о каквом и колико „прљавом“ новцу се ради. Аутор овог чланка се позива и на радове, истраживања неких америчких научника, социолога, који тврде да се у основи развоја америчке економије налази „прљав“ новац добијен делатношћу организованог криминала у страним земљама, а који је онда редовно и регуларно инвестиран у америчке банке и америчку привреду. Јован Ђирић наводи да данас то више није карактеристично само за САД, већ и за многе друге земље, као што су Бујарска, Румунија, Хрватска, Индија, Кина. Осим тога, истинити изв. приватног банкарства данас веома постоје свему томе. То не значи, сматра аутор, да се треба залажати за то да се још страних инвестиција обавља прање пара, али треба бити реалан, па и све то имати у виду, када говоримо и о борби против прања новца и борби против организованог криминала.

Кључне речи: странане инвестиције, приватно банкарство, прање новца, економска криза, прајмајизам, САД.

Пре него што на било који начин покушамо да кажемо нешто више о страним инвестицијама и о „прљавом новцу“, неопходно је претходно

се за тренутак вратити у стари Рим у време цара Веспасијана из првог века нове ере. Он је најиме био увео специфичан систем канализације и одношења урина, који се користио у неколико различитих хемијских процеса, а пре свега за штављење кожа. У том контексту, Веспасијан је увео и посебан порез за уринирање. Веспасијанов син Титус је негодовао поводом овог пореза, сматрајући то нечим непримереним. Онда је његов отац Веспасијан, узео један златник, рекао свом сину да тај златник потиче из тог пореза и питао га да помирише и да му каже да ли нешто осећа. Син је рекао да не осећа ништа, а Веспасијан је тада изговорио речи које су до данас остале запамћене: „*Pecunia non olet*“ (Новац не смрди).¹

Ове речи постале су гесло којег се и данас многи придржавају. Па тако и савремене банке, можда нарочито у најновијим временима глобалне економске кризе. Новац од дроге у банкама је глобални феномен. У извештају УН о глобалној трговини дрогом у 2009. стоји да „у вријеме великих криза банкарима новац не смрди“.² Сматра се да шверц дроге, оружја и људи, прање новца, коцкање, компјутерска пиратерија и друге незаконите активности, сваке године организованом криминалу донесу приход између 800 и 1.000 милијарди долара, док неки аналитичари процењују да укупна сума прелази чак 2.000 милијарди долара годишње.³

Наравно, поставља се питање како је заправо могуће да банкарима „новац не смрди“, односно како је могуће да и поред свих међународних конвенција и на њима заснованих, унутрашњих, домаћих правних аката, тј. напора и „домаће“ и „међународне заједнице“, прљав новац се и даље налази у оптицају и то изгледа у врло великом обиму. Банкарска тајна данас више није светиња у оном смислу у којем је то било некада. Уосталом још су и Бечка конвенција УН о борби против трговине наркотицима из 1988. и „Палермо“ конвенција УН о транснационалном организованом криминалу из 2000., прошириле подручје примене забране позивања на банкарску тајну, а то је случај и са одговарајућим директивама ЕУ, а када је реч о Србији, ту треба имати у виду и одговарајуће одредбе Закона о банкама из 2005., односно 2010. године.⁴

1 Доступно на адреси: http://wikipedia.org/wiki/Pecunia_non_olet.

2 Доступно на адреси: www.monitor.co.me/index.php?option=com_content&view=article&id=1481:bankama-novac-ne-smrdi&actid=1004:broj=1010&temid=2003.

3 Ово је наведено према изјави једног румунског стручњака за организовани криминал, др Ливиу Мурешануа, у интервју који је он дао „Политици“ у тексту под насловом „Криминал све више исваја свет“, *Политика*, 1. август 2005, стр. 2. У међувремену је наступила, као што знамо, светска економска криза те је потражња за новцем знатно порасла, а самим тим је и значај тих 800, или 1.000 или 2.000 милијарде долара постао још много већи.

4 Невенка Важић, „Банкарска тајна у сенци тешких облика криминала“, *Зборник радова „Криминал и државна реакција: феноменологија, могућности, њерсејективне“*,

Банкарска тајна дакле више није светиња, али се и поред тога да нас у банкама „опере“ много новца добијеног активностима организованог криминала. Можда се један од одговора на питање зашто је то тако, налази и у тзв. приватном банкарству. Приватно банкарство је у ствари редовно банкарство, тј. сектор који пружа услуге изузетно богатим клијентима (који имају депозит у износу од најмање једног милиона америчких долара). Велике банке наплаћују својим муштеријама хонорар за управљање њиховом активом, као и за пружање специјализованих услуга.⁵ Услуге тзв. приватних банака превазилазе уобичајене банкарске услуге и подразумевају саветовање у погледу инвестирања, имовинског планирања, обрачуна и плаћања пореза, отварања такозваних „*offshore*“ рачуна, као и укључивања у компликоване процедуре осмишљене са циљем да се обезбеди поверљивост финансијских трансакција. Привлачност приватних банака за прање новца је у томе што „приватне“ банке у ствари „продају“ тајност клијентима који желе да перу новац. Тако, на пример, *Citybank*, један од највећих актера у прању новца, са 180 хиљада запослених, уједно је и највећа банка у САД, која функционише широм света у око 100 земаља, има 700 милијарди долара познате активе и преко 100 милијарди долара активе на тајним рачунима клијената у приватним банкама. *Citybank* пружа приватне банкарске услуге у 30 земаља, што је глобално посматрано, највећи проценат у односу на друге приватне банке у Америци.⁶

Треба у том смислу рећи да и наша држава, односно банке које послују у Србији, познају тзв. приватно банкарство. Приватно банкарство је персонализована финансијска услуга која за циљ има испуњење финансијских потреба клијената – физичких лица, који остварују значајније личне приходе захваљујући којој је таквим клијентима омогућена координација и консолидација свих активности везаних за пословање са банком.⁷ Тако је недавно отворена прва филијала за приватно банкарство у Србији, чији клијенти могу бити само грађани са најмање 200.000 евра депозита, или најнижом платом од 5.000 евра. У филијали „Unicredit банке“ која нема шалтере већ собе за пријеме

Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2011, стр. 171–192.

5 Можда би се са извесним цинизмом могло рећи да је тај хонорар у ствари провизија за „непостављање питања: одакле тај новац“. Ствар је практично у томе да банка, за разлику од редовне ситуације, процедуре, пословања, једноставно зајмури и не постави питање да ли је новац прљав, или чист, већ прихвата сваки новац, сваки улог, сваки капитал, без обзира да ли и колико он био чист, тј. прљав.

6 James Petras, „Прљав новац у темељу раста Сједињених Америчких Држава“, доступно на адреси: www.mondialisation.ca/index.php?context=va&aid=12569.

7 Доступно на адреси: www.hypo-alpe-adria.rs/home.nsf/pages/stanovni%C5%A1tvo-privatno-bankarstvo-95.

клијената, уз пиће се може уговорити повољна камата на депозит, уложити на берзи или направити пензијски план. Клијент добија мобилни телефон свог банкара и може га позвати у сваком тренутку.⁸ Приватно банкарство пружа и услуге „*off-shore banking-a*“, дакле саветовање клијената о томе где да инвестирају у иностранству. Наплаћивање трансакционих услуга, првенствено зависи од обима тих трансакција и у договору са клијентом банка ће одредити износ провизије.⁹

Све у свему, у једној изолованој соби нађу се, састану се у „четири ока“, човек који у својој „торби“ носи „милионске износе“ и банкарски службеник, који би требало да буде баш толико савестан и моралан, па да „приупита“ дотичног клијента за порекло новца, да тиме своју банку лиши зараде, а себе изложи, у најмању руку грдњи, па можда и казни, коју би му изrekli његови шефови, поготову данас када су сви „гладни“ нових, свежих инвестиција. О могућем подмићивању дотичног банкарског службеника, те о изразитој нетранспарентности читавог процеса који се одвија у изолованој канцеларији, далеко од очију јавности, није ни потребно говорити, већ се може говорити само о веома израженом лицемерју, и самих банака и читаве западне, међународне политике, а што је иначе нешто што је карактеристично и за много тога другог. Са једне стране постоје и FATF (*Financial Action Task Force*) и *Moneyval*¹⁰ и друге међународне организације које имају за задатак да промовишу и развијају националну и међународну стратегију и политику и сарадњу у борби против прања новца и финансирања тероризма,¹¹ а са друге стране разне велике и мале светске банке развијају системе тзв. приватног банкарства, чиме у ствари директно потпомажу и омогућавају прање новца, те на неки начин увек изнова актуелизују тематику прљавог новца и прања новца.¹²

Треба овде поменути и један, више него занимљив чланак *James Petras*-а америчког универзитетског професора емеритуса, професора социологије, левичарских, социјалистичких опредељења.¹³ У питању је

8 Доступно на адреси: www.biznisnovine.com/cms/item/sr.html?view=story&id=3233§ionId=3.

9 Доступно на адреси: www.emg.rs/vesti/srbija/37846.html.

10 Јован Ђирић, „Савет Европе и борба против корупције“, *Зборник радова Криминалистичко-полицijske Академије и Ханс Зајдел Фондације – „Сузбијање криминала и евројске интjерације“*, Београд, 2010, стр. 41–51.

11 Саша Мијалковић, Горан Бошковић, Жељко Никач, „Међународно правни напори у спречавању финансирања тероризма ‘прљавим новцем’“, *Сјирани љравни живој*, бр. 1/2011.

12 Драгана Петровић, „О проучавању савремених форми привредног криминалитета – прање новца“, *Сјирани љравни живој*, бр. 3/2010.

13 Доступно на адреси: http://en.wikipedia.org/wiki/James_Petras.

текст индикативног наслова: „Прљав новац у темељу раста Сједињених Америчких Држава.“¹⁴ Петрас у том тексту каже и следеће: „Познати амерички научник *Raymond Baker*, експерт за међународне финансије је у сарадњи са престижним *Brookings* институтом, изнео процену по којој се прљав новац, као последица корупције, сливао из благајни земаља „Трећег света“ и земаља у транзицији (посткомунистичких земаља), у благајне западних земаља у износу од 20 до 40 милијарди долара годишње. По његовом мишљењу, ово није довољно прецизна процена.“¹⁵ Петрас такође каже и следеће: „Процена количине прљавог новца (опраног новца стеченог криминалом и корупцијом), који се сливао у америчке благајне током деведесетих година прошлог века, износи оквирно између 3.000 и 5.500 милијарди долара. То није потпуна слика, али она нам даје основ за оцену значаја „фактора прљавог новца“ приликом глобалне процене америчке економије. Ова процена указује на покривање дела дефицита америчког буџета комбинованим токовима опраног и прљавог новца, одржавајући га на тај начин у равнотежи, уз робну трговину, са износом од око неколико стотина милијарди долара годишње. Како ствари стоје, амерички комерцијални дефицит је око 300 милијарди долара. Без прљавог новца у америчкој економији, инострано пословање и животни стандард америчких грађана би опали, вредност долара би ослабила, расположиве инвестиције и позајмљени капитал би пресушили и Вашингтон више не би могао да одржи своју глобалну империју.“¹⁶

Ове процене и констатације су можда и претеране, али, чини се да су врло близу истине и да веома илустративно говоре о суштини читаве данашње политике и веома израженог лицемерја нарочито када је реч о борби против (организованог) криминалитета. Готово да би се могло рећи да и сама борба против организованог криминала има своје врло изражене гео-политичке аспекте, где постоје „наши“ и „њихови“ мафијаши, где ћемо „наше“ увек толерисати, а „њихове“ само до оног тренутка док „перу новац“ у нашим банкама и инвестирају у нашу економију. У том су смислу и Норијега и Ескобар постали водећи амерички непријатељи онога тренутка када су већи део свог прљавог новца реинвестирали у Панаму, односно Колумбију, због чега су тамо стекли огромну популарност и за америчке интересе неприхватљиву моћ.¹⁷

14 Доступно на адреси: www.mondialisation.ca/index.php?context=va&aid=12569.

15 *Ibidem*.

16 *Ibidem*.

17 Приходи остварени на производњи и дистрибуцији кокаина толико су били велики, да је свакој колумбијанској власти било неприхватљиво да у потпуности пресече ланац производње и шверца и тако се одрекне велике зараде од неколико милијарди долара чистог прихода који се реинвестирао у сасвим легалне привредне токове у којима су се захваљујући том новцу подизале нове школе, болнице,

Могло би се рећи да док су својим прљавим новцем, „помагали“ америчку економију, они су били толерисани. Чак и више од тога, често су званична америчка држава и поједине структуре организованог криминалитета, били, или још увек јесу савезници на истим гео-политичким, геостратешким задацима, како је то управо било у случају у дејствовање албанске нарко-мафије са Косова.¹⁸

У том смислу је занимљива и прича о Раулу Салинасу, брату бившег Председника Мексика. Према налазима самих америчких власти¹⁹ – *Citybank* из Њујорка је прихватила Салинаса као клијента приватног банкарства и онда му је управо дотична *Citybank*-а формирала инвестициони фонд „*Trocca*“ на Кајманским острвима, преко којег су креирани други инвестициони фондови у *Citybank* у Лондону и *Citybank* у Швајцарској.²⁰ У истом извештају се каже да је Раул Салинас преко инвестиционих фондова *Citibank*-е и тзв. приватног банкарства, у периоду 1992–1994. опрао око 100 милиона долара.²¹ Каква је иначе личност дотични Раул Салинас, брат мексичког председника Карлоса Салинаса, најбоље говори и чињеница да је он провео у америчком затвору десет година због осуде за то што је наложио убиство свог зета. Из затвора је пуштен, тј. помилован 2005. године. Током суђења су откривене и малверзације и скандали у вези са Салинасовим прањем новца и приватним банкарством у оквиру *Citybank*-е.²²

Све у свему дакле, како то обично бива, једно су законске и вербалне прокламације, заклинања и позивања на владавину права, а друго је животна реалност у којој новац, као што рекосмо, још од времена старог Рима, никада „није смрдео“. Ни за банкаре, ни за економисте, ни за политичаре. У том смислу, „прљави новац“, данас се налази не само у темељима раста америчке империје, већ и у страним инвестицијама многих других земаља. На пример, Бугарске. Власти

путеви, станови, итд. Амерички покушаји да сиромашно сељаштво Колумбије и других латино-америчких земаља, преоријентишу са узгајања коке на узгајање кромпира једноставно су морали бити осуђени на неуспех. Уосталом, шта друго земље Латинске Америке и могу да извозе САД и да пристојно зараде на томе. Економија се показује као врло јак елемент у свеукупној стратегији борбе против криминалитета. Видети: Љубомир Палигорић, *Историја Латинске Америке*, Београд, 2003, стр. 296–308.

18 Јован Ђирић, „Косово и Метохија – идеално место за организовани криминал“, *Темајски зборник радова „Космеј – Гордијев чвор“*, приредио Ј. Ђирић, Институт за упоредно право, Београд, 2008, стр. 193–215.

19 У питању је ГАО – *Government Accountability Office* – независна непартијска агенција, која помаже америчком Конгресу у контроли новчаних токова у САД.

20 Доступно на адреси: www.gao.gov/archive/1999/os99001.pdf.

21 Доступно на адреси: www.gao.gov/products/OSI-99-1.

22 Доступно на адреси: http://en.wikipedia.org/wiki/Ra%C%BA_L_Salinas-de-Gortari.

у овој држави се веома труде да привуку што је више могуће страних инвестиција, али многи аналитичари истичу да знатан део новца који у Бугарску улази путем страних инвестиција, јесте у ствари прљав новац који се на тај начин пере. Тако на пример шеф националне службе за ислеђивање, Бојко Најденов, каже да се добар део новца бугарских мафијаша враћа у Бугарску преко страних банака, у виду тзв. свежих инвестиција.²³ Он исто тако каже да је велики проблем у Бугарској и то што је широко распрострањена пракса коришћења кеша, плаћања чак и најскупоценијих ствари кешом, готовином, а Емил Најденов, из директората за борбу против организованог криминала каже да највећи део прљавог новца који доспе у Бугарску, долази преко компанија које су регистроване у *offshore* зонама. Доказивање порекла и чистоће тог новца знатно превазилазе објективне могућности бугарских власти, истичу званичници ове суседне земље.²⁴

Битно је ипак да је пре тренутне економске кризе, Бугарска годишње привлачила преко шест милијарди евра страних инвестиција.²⁵ Као и у Бугарској, ситуација је слична и у Румунији, где се такође испоставља да, знатан део, иначе не тако малих страних инвестиција потиче од „прљавог капитала“.²⁶

Да би илустровали каква је ситуација у Хрватској, наводимо оно што се дешавало крајем 2010. и почетком 2011. године, а везано је за догађаје у Египту. Наиме, масовне демонстрације против Хоснија Мубарака успеле су да спрече сливање покраденог египатског новца у Хрватску, пише Вечерњи лист. Лист наводи да су двојица високих египатских функционера, који су смењени током демонстрација у Египту и чија је имовина заплењена због криминала, планирали да улажу у Хрватску и у њој да перу свој прљави новац, те да су децембра 2010. за време посете хрватске премијерке Јадранке Косор Каиру, показали интерес за улагања у хотели на Јадрану, односно у трговину и индустрију гвожђем. „Добро је да није било улагања и да се прљави новац није опрао кроз инвестиције у Хрватској“, изјавио је за Вечењи лист портпарол хрватске Владе Младен Павић.²⁷ Утисак је међутим да ова изјава у доброј мери личи на вајкање типа „кисело грожђе“.

23 Доступно на адреси: www.bestbgproperties.com/property_news/foreign_investments_in_bulgaria_dirty_money_launders.html.

24 *Ibidem*.

25 *Ibidem*.

26 Доступно на адреси: www.romania-insider.com/romania-ranks-eight-among-ten-world-ecomies-report-finds/2554/.

27 О томе на адреси: www.politika.rs/rubrike/Svet/Demonstracije-u-Egipatu-sprecale-pranje-pranje-para-u-Hrvatskoj:lt.html. Исто тако, о томе се може прочитати и на адреси: www.b92.net/info/vesti/index.php?yyy=2011&mm=02&dd=07&nav_id=491096.

Индија је такође веома типична по прљавом новцу и страним инвестицијама. Тамошња влада стално ради на привлачењу страног капитала, страних инвестиција. И у Индији се често ради о пословању путем компанија из *offshore* зона.²⁸ Не треба наравно посебно истицати то да је Индија данас једна од земаља са врло просперитетном економијом врло динамичног раста, као што је то случај и са осталим земљама чланицама групе „БРИК“ – Бразил – Русија – Индија – Кина. Ако се дакле некада прљав новац налазио у темељима раста америчке економије, чини се да су ту лекцију о прагматизму у којем „новац не смрди“, научиле и друге земље и сада управо то некада врло јако америчко „оружје“ користе у борби против саме Америке, односно за привлачење капитала који доноси пре свега нове технологије и инфраструктуру у дотичним земљама и нова радна места. Једноставно речено, понекад се, зарад неких „виших циљева“, мора склопити и „уговор са ђаволом“.²⁹ Као да се типични амерички прагматизам овде сударио са можда још изразитијим кинеским прагматизмом, конфучијанско-денгсјаопинговског типа, по којем није важно да ли је мачка црна или бела, већ је важно да једе мишеве.

Можда је прича о Кини, о корупцији у Кини ту више него занимљива и противуречна у исти мах. Већина теоретичара се слаже, они истичу да је корупција изразито негативна појава, да она води свеопштем осиромашењу једног друштва. У неким од таквих истраживања се на пример тврди да повећање корупције од само 1 одсто, првенствено кроз политичку нестабилност, утиче на смањење економског раста за 0,72 одсто.³⁰ Ако у вези са тим узмемо у обзир податак да се по степену корупције, Кина налази на 79. месту,³¹ што значи да се она сматра врло корумпираном земљом, човек би могао очекивати да кинеско друштво у економском погледу назадује. Међутим, као што сви врло добро знамо то не да није тачно, него је управо сасвим супротно.³² Као да се на

28 Доступно на адреси: <http://www.shvoong.com/social-sciences/economics/1745192-dirty-money-indian-stock-markets/#ixzz1jwsx8kXZ>.

29 „*Freedom, the Agency reasoned, does not come without a price*“ – Слобода (у борби против комунизма), сматрала је ЦИА, се не може постићи без одговарајуће цене, а та цена је значила и повремену сарадњу са људима из света организованог криминала, који су одрађивали прљаве послове за ЦИА-у. Цитирано према књизи Mick Farren, *The CIA Files, Secrets of the Company*, consultant Michael Simmons – Quadrillion Publishing Limited Godalming Business Centre Woolsack Way, Godalming, 1999, стр. 20.

30 Pak Hung Mo, „Corruption and Economic Growth“, *Journal of Comparative Economics*, Vol. 29 Issue 1, March 2001, стр. 66–79.

31 Доступно на адреси: www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009.

32 У методолошком и појмовном смислу нама би се овде заиста могло замерити што поистовећујемо прање новца, тј. прљави страни капитал и корупцију. То наравно нису исте ствари, иако у практичном животном смислу, оне најчешће могу бити врло тесно повезане, јер корупцијом се најпре остваре нелегални профити, а онда се они оперу, легализују кроз процесе прања новца и стране инвестиције. Управо у

основу овог кинеског примера може закључити да није битно да ли је и колико је корупције, прања новца, неморала, привредног криминала у једном друштву, већ да је битан један крајње прагматични одговор на све то: битно је где се, како и у којој мери пере новац стечен корупцијом, односно где се он реинвестира, у земљи или у иностранству. Закључак би у нашим условима могао бити чак и следећи: „није толико битно што се у Србији ‘краде’, већ је битније да то што се ‘украде’ не заврши на неком рачуну у иностранству“.

Суштина је у томе да треба бити прагматичан, данас можда још и више него раније, данас када је јасно да ефекти садашње светске финансијске, економске кризе, а пре свега пад привредне активности и пораст незапослености, нужно морају водити ка коришћењу прљавог новца и сумњивих страних инвестиција.³³

Тешко је наравно рећи колико је прљавог новца у Србији, те у коликој мери се у Србији путем страних инвестиција „пере новац“ и домаћих и страних „мафијаша“, али, чини се да би у вези са тим требало замислити једну могућу, у ствари сасвим реалну ситуацију, која по много чему може бити врло парадигматична. Инвеститор из иностранства дође у неки српски град, у којем је број незапослених изузетно висок. Инвеститор уложи пар милиона евра и запосли отприлике 200 срећника, до јуче незапослених људи. Као ударна вест, то буде пласирано у свим српским медијима, а на отварању те инвестиције буду присутне и највише политичке званице из региона и Београда. После свега, поставља се питање који ће инспектор, а поготову благајник – рачуновођа, инсајдер, открити тајне о финансијским шпекулацијама у вези са том инвестицијом и практично и себе и свих 200 запослених, односно неколико стотина издржаваних лица, оставити „на улици“? Исто тако, поставља се и питање који ће тужилац успети да са једне стране „пробије зид ћутања“, са друге стране остави без посла стотине „гладних уста“, који, привређујући, „пуне“ буџет из којег се исплаћује и плата дотичног тужиоца?³⁴ Једноставно речено, у Србији, као и у многим другим сличним земљама као посебан проблем, готово криминогени феномен, истиче се и нешто што бисмо могли назвати „жеђ за страним инвестицијама“.³⁵

том смислу ми овде стављамо у исти кош, корупцију и прање новца, иако је и нама и свима јасно да су то иначе врло различите ствари.

33 Љиљана Фијат, Александар Живковић, „Светска економска криза и прање новца“, *Међународна полицијска*, Vol. 61, бр. 1139, 2010, стр. 35–46.

34 Јован Ђирић, „Тужиоци и завера ћутања у новом руху“, *Зборник радова „Законик о кривичном процесу и јавно тужилаштво“*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд, 2009, стр. 225–238.

35 Мирослав Живковић, „Недостаци правне државе и сузбијање криминалитета“, *Зборник радова „Сјечаване и сузбијање савремених облика криминалијетета II“*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2007.

Жедном човеку неке ствари се не могу замерити, па ни то да пије воду са извора поред кога је неко окачио натпис, да вода није за пиће. Жедан човек неће поверовати у тај натпис, поготову ако и када види да су пре њега неки (многи) други пили воду са тог извора и да не да им није било ништа, него су чак „живнули“ и опоравили се.³⁶ Или када види и да су тренутно, али и кроз читаву историју, токови капитала били обрнути, да је капитал увек, па и данас текао у правцу западних колонијалних метропола.³⁷ Другачије речено, како очекивати од некога у Србији да буде баш толики пуританац, па да одбије оне стране инцестиције које му се учине сумњиве да је по среди „прање новца“, када се јасно види на неким конкретним примерима из ближег или даљег окружења, из ближе или даље прошлости, да „новац ипак не смрди“. Много тога говори да су и Америка некада и можда Кина и Индија данас, у темеље свог економског успеха и просперитета уградили и тај „прљави новац“. И не само ове највеће земље, већ и неке мање земље из нашег непосредног окружења. Неко би наравно овде могао да закључи како се ми залажемо за то да Србија постане „Елдорадо“ за прљави страни капитал. Не, то није тачно, ми у ствари само сматрамо да је на неки начин потребно ревидирати неке уврежене стереотипе о много чему, те да о много чему треба размишљати на један нешематизован, нестандардизован начин, па и када је реч о прању новца путем страних инвестиција. Заправо, ми смо овде покушали да покажемо, да оно што је неморално, не мора увек бити и негативно, нарочито не у економском смислу те речи, поготову не ако храни, односно поји гладна и жедна уста. Светски капитализам и некада и данас је увек резоновао на такав прагматични начин, покушавајући да другима, да „малима прода“ неку идеолошку причу, док је сам полазио од тога да „ништа не успева тако добро као успех“, односно у скорашњој кинеској варијанти, као што рекосмо: „није важно да ли је мачка црна или бела, важно је да једе мишеве.“

36 У конкретном случају стручњаци говоре да није добро користити страни, „прљави“ новац и да се не треба њим служити за стране инвестиције. Ко ће им веровати?

37 То каже и Hanes Hofbauer у књизи *Проширење ЕУ на Источ – од Drang nach Osten до интеграције периферије у ЕУ* (превод са немачког), Београд, 2005. Један одељак ове књиге управо носи такав наслов: „Капитал тече на Запад“, стр. 236–238. Може ли се у том смислу, било коме замерити ако он пожели да понеком, појединачном страном инвестицијом – „прањем новца“, макар за тренутак поврати уобичајене токове, који су увек ишли, па и данас иду у једном уобичајеном правцу, према западним метрополама, Лондону, Паризу, Њујорку, Бриселу, Берлину, итд.

Jovan ĆIRIĆ, PhD
Institute of Comparative Law, Belgrade

FOREIGN INVESTMENTS – “MONEY DOES NOT STINK” (PECUNIA NON OLET)

Summary

In this work the author appeals to a proverb which arose in the old Rome, and which says that “pecunia non olet” – “money does not stink”. That proverb is also today actual; it could even be said that today it is more actual than ever, especially having in mind the actual world economic crisis and the lack of money, because of which any foreign investment is very welcome, no matter about which how “dirty” money the word is. the author of this article appeals also to works, researches of some American scientists, sociologists, who claim that the growth of the American economy is based upon “dirty” money obtained by the activity of the organized crime in foreign countries which was later regularly invested into American banks and the American economy. Jovan Ćirić indicates that nowadays that is not any more characteristic only for the USA, but also for many other countries, like Bulgaria, Romania, Croatia, India, and China. Besides that, the institute of the so-called private banking serves nowadays very much to all this. The author considers that that does not mean that it has to be strived that the money-laundring is carried out through foreign investments, but it is good to be real and have all that in mind when we talk about the fight against money-laundring and organized crime.

Key words: *foreign investments, private banking, money-laundring, economic crisis, pragmatism, USA.*